

▲ داروسکی در حال اجرای برنامه‌ای در مورد خزندگان در تلویزیون لنینگراد با مجسمه یک کروکودیل آب شور، ۱۹۷۱. (ماخذ عکس: آنانیوا و دورونین، ۲۰۱۵)

مقدمه‌ای بر زندگی ایلیا داروسکی، خزنده‌شناس برجسته روس

محمدامین غفاری

دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه گردشگری، دانشکده علوم گردشگری، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران.
ghaffari@stu.usc.ac.ir

این دانشمند روس بیان شده و گونه‌هایی که نام خود را از این شخص گرفته‌اند لیست شده‌است. هدف این تحقیق بازگویی و روایت کردن زندگی یکی از مهم‌ترین چهره‌های تاریخ خزنده‌شناسی آسیا و زنده نگه داشتن یاد اوست. بررسی‌ها نشان داد که دکتر داروسکی در توصیف ۷۰ تاکسون جانوری نقش داشته که برخی از آن‌ها از گونه‌های بومی ایران هستند. از میان گونه‌هایی که به افتخار آقای داروسکی نامگذاری شده‌اند نمونه‌ای از ایران

چکیده

ایلیا داروسکی یک جانورشناس تاثیرگذار و یک خزنده‌شناس مطرح بود که در دوران زندگی حرفه‌ای خود، فعالیت‌های بی‌نظیر و سودمندی در راستای توسعه دانش بشری پیرامون شناخت خزندگان و دوزیستان و حفاظت از آنان انجام داد. در این مقاله با بررسی متون مکتوبی که درباره ایشان یا به قلم ایشان در دسترس است، نکاتی از زندگی شخصی، سوابق نظامی، افتخارات و اهم فعالیت‌های علمی

یافت نشد به غیر از نام جنس سوسمارهای سنگی *Darevskia* spp. که ۱۰ گونه از این جنس در ایران

یافت شده است.

کلمات کلیدی: خزنده‌شناسی، روسیه، هرپینگ، دانشمند، خزندگان، بیوگرافی.

مقدمه

بشر در جهان امروز، بیش از پیش به اهمیت حفاظت از تنوع زیستی و تاثیر آن بر بخش‌های مختلف زندگی خود واقف است و می‌داند بدون دانش و شناخت کافی از گونه‌های زیستی، حفظ آن‌ها ناممکن خواهد بود. خزندگان و دوزیستان، جانورانی متنوع و حائز اهمیت در بوم‌شناسی مناطق طبیعی و مسکونی هستند و جایگاهی ویژه در هرم غذایی، فرهنگ ملل، گردشگری حیات‌وحش و سلامت انسان دارند. نگرانی از بقای این مهره‌داران خون‌سرد، با توجه به محدودیت در جا به جا شدن و وابستگی شدید به زیستگاه‌های خاص و همچنین آسیب‌پذیری در مقابل گرمایش جهانی و تجارت غیرقانونی حیات‌وحش، در حال افزایش است. بر پایه آمارهای ارائه شده از سمت اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت، در شرایط فعلی ۴۱٪ از دوزیستان و ۲۱٪ از خزندگان دنیا تحت تهدید انقراض قرار دارند و نیازمند اقدامات مناسب حفاظتی هستند (IUCN, 2022). همین موضوع نشان دهنده احتیاج ما به شناخت هر چه بیشتر گونه‌های خزندگان و دوزیستان و آشنایی ما با ویژگی‌های زیستی آنان است. از این روست که کار جانورشناسان اهمیتی دو چندان می‌یابد، زیرا این متخصصان با ارائه دانستنی‌های جدید و نشر آگاهی درخصوص این رده‌های جانوری، به حفاظت‌گران حیات‌وحش در جلوگیری از انقراض حیات کمک می‌کنند. رشته خزنده‌شناسی چهره‌های تاثیرگذار و پرکار بسیاری به خود دیده است اما در بحث خزندگان و دوزیستان آسیا، یکی از شخصیت‌های درخشان که نمی‌توان نام او را از یاد برد، پروفیسور ایلیا داروسکی (دارفسکی) است. در جستار حاضر کوشش شده است با پرداختن به زندگی دانشمند مذکور و بیان مهم‌ترین فعالیت‌های وی، موجب آشنایی بیشتر مخاطبان جانورشناسی و هرپینگ^۱ با آثار و زحمات او در پیشبرد علم خزنده‌شناسی و حفاظت

از خزندگان شویم و همچنین یاد این جانورشناس برجسته را زنده نگه داریم.

مواد و روش

برای انجام این پژوهش از منابع کتابخانه‌ای به زبان انگلیسی و روسی استفاده شده است و با خلاصه‌نویسی نکات شاخص‌تر، به ترتیب زمانی وقایع و به شیوه زندگی‌نامه‌نگاری مواردی در اینجا نقل شده است. این موارد به چهار بخش اصلی زندگی و سوابق، جوایز و افتخارات، گونه‌هایی که به یاد داروسکی نامگذاری شده‌اند و نهایتاً گونه‌های توصیف شده توسط داروسکی، تفکیک گشته و نکات مربوط به هر بخش جداگانه نوشته شده است. دلیل انتخاب این فرد برای بررسی زندگی او، اهمیت فعالیت‌های زیست‌شناسانه او و همچنین حضور او در ایران و توصیف چندین گونه خزنده از ایران است. اصلی‌ترین مطلب برای برداشت اطلاعات به ترتیب، زندگی‌نامه خودنویس (اتوبیوگرافی) داروسکی، یادنامه‌های نگاشته شده توسط همکاران او و سایر منابع مکتوب است که در انتهای این مقاله، فهرست شده‌اند. جنبه نوآوری این مقاله از آنجاست که هیچ مطلبی به زبان فارسی در مورد آقای داروسکی در دسترس نیست و توضیحات تنها به زبان روسی و انگلیسی موجود است، در نتیجه لزوم انتشار محتوایی به زبان فارسی جهت آشنا شدن هرچه راحت‌تر فارسی‌زبانان با این شخصیت علمی، احساس می‌شود.

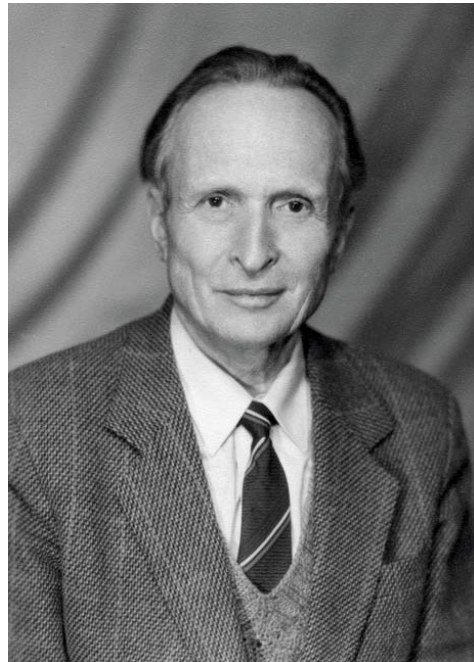
نتایج

بخش نخست، زندگی شخصی، تجربیات نظامی و

سوابق علمی:

ایلیا سرگیویچ داروسکی (به انگلیسی: Ilya Serge-yeuvich Darevsky، به روسی: Илья Сергеевич Даревский) مورخ هجدهم دسامبر ۱۹۲۴ میلادی در شهرستان کی‌یف، در اوکراین متولد شد. پدرش روس و مادرش اوکراینی بود. کودکی خود را در همین

^۱ فعل تماشای خزندگان و دوزیستان در طبیعت، ژئوری از گردشگری حیات وحش (Herping)

تصویر ۱ چهره پروفسور داروسکی. (ماخذ عکس: آنانیوا، ۲۰۱۴)

تا ۱۹۶۲ در ارمنستان مستقر شد، ابتدا به عنوان دانشجوی دکترا، سپس به عنوان یک محقق جوان^۱، دبیر علمی و رئیس بخش موسسه جانورشناسی آکادمی علوم ارمنستان سوسیالیستی به انجام طرح‌های تحقیقاتی و مطالعه خزندگان پرداخت. در دوران تحصیل مقطع دکترا برای استاد راهنمای کار خود، دکتر سرگی چرنوف را انتخاب کرد تا بالاخره در سال ۱۹۵۸ از تز دکترای فلسفه خود با موضوع «تحلیل جغرافیای جانوری خزندگان ارمنستان» دفاع کرد. پس از آن با بررسی علمی فون خزندگان و دوزیستان محدوده قفقاز و پژوهش روی سوسمارهای سنگی به دانشمندی شناخته شده تبدیل شد. در سال ۱۹۶۲، داروسکی محقق جوان در موسسه جانورشناسی آکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی (اکنون: آکادمی علوم روسیه) شد و پنج سال بعد در سال ۱۹۶۷ از رساله دکترای علوم^۲ خود با موضوع «سوسمارهای سنگی قفقاز» دفاع کرد و در سال ۱۹۷۶ رئیس آزمایشگاه پرندشناسی و خزنده‌شناسی شد که تا ۲۰ سال بعد ریاست آن را بر عهده داشت. در این بین، در سال ۱۹۶۶ توانست

تصویر ۲ در موزه جانورشناسی دانشگاه موسکو، اواسط دهه ۷۰ میلادی (ماخذ عکس: آنانیوا و دورنین، ۲۰۱۵)

به عضویت جامعه بین‌المللی سم‌شناسی^۳ درآید. این چهره به مدت ۱۷ سال یعنی در سال‌های ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۶ رئیس جامعه خزنده‌شناسان روسیه بود. فعالیت و همکاری‌ها محدود به قاره آسیا نبود و از سال ۱۹۹۶ عضو افتخاری جامعه خزنده‌شناسان اروپا و از ۱۹۷۳ عضو افتخاری جامعه ماهی‌شناسان و خزنده‌شناسان آمریکا و بسیاری دیگر انجمن‌های

شهرستان، یعنی جایی که پدر او در کارخانه تقطیر و تولید نوشیدنی شاغل بود، سپری کرد اما بعداً به شهر سن‌پترزبورگ (در آن زمان: لنینگراد) نقل مکان کرد. در ده سالگی پدر خود را از دست داد. در طول جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ الی ۱۹۴۵) او چندین نوبت مجروح شد اما از جنگ جان سالم به در برد و برای خدمت نظامی خود، موفق به دریافت نشان افتخار ستاره سرخ^۱ و نشان افتخار جنگ میهنی^۲ درجه یکم از سوی دولت وقت جماهیر شوروی شد و سپس در ۱۹۴۲ عضو کومسومول شد. با پایان جنگ جهانی، در باغ‌وحش مسکو مشغول به کار شد. داروسکی از دوران کودکی‌اش به دوزیستان و خزندگان علاقه‌مندی نشان می‌داد، این حس پس از دیدار با سرگی چرنوف، خزنده‌شناس اهل شهر سن‌پترزبورگ شکوفاتر شد. او که قصد تحصیل در رشته مرتبط با علاقه کودکی خود را داشت، از سال ۱۹۴۸ موفق شد در دانشکده زیست‌شناسی دانشگاه ایالتی موسکو، تحصیل در رشته جانورشناسی را آغاز کند و در سال ۱۹۵۳ فارغ التحصیل شود. در بین سال‌های ۱۹۵۴

¹ Order of the Red Star
² Order of the Patriotic War
³ Junior Researcher

⁴ در روسیه و بسیاری جمهوری‌های پسا شوروی، دکترا دو مرحله‌ای است یعنی مقطع دکترای علوم سطحی، بالاتر از مقطع دکترای فلسفه (PhD) است.
International Toxicological Society

روسی و غیرروسی بوده است. در سال ۱۹۸۹ او یکی از برگزارکنندگان اولین کنگره جهانی خزنده‌شناسی بود که در بریتانیا برگزار شد (داروسکی، ۲۰۱۴). دکتر داروسکی از طریق پژوهش‌های گسترده خود، اکتشافات زیادی در زیست‌شناسی دگرگشتی (تکاملی) انجام داد. برای نمونه، او اولین فردی بود که بکرزایی و پلی پلوئیدی را در مهره‌داران عالی (آب‌پرده‌داران یا مشیمه‌داران) کشف کرد و اهمیت آنان را برای گونه‌زایی نشان داد که با این کار انفجاری در عرصه زیست‌شناسی رقم زد، به نحوی که نتایج کار او الهام‌بخش بسیاری از تحقیقات مشابه در خیلی از گونه‌های جانوری بود و با خلق یک مسیر تازه در زیست‌شناسی، داروسکی را به یک مرجع جهانی در مورد اهمیت دگرگشتی بکرزایی و پلی پلوئیدی در مهره‌داران تبدیل کرد. دکتر داروسکی توصیف بیش از سی گونه از خزندگان و دوزیستان را در رزومه دارد و در طول عمر کاری خود بالغ بر سیصد مقاله علمی و چندین تکنگاری در مورد سیستماتیک، بوم‌شناسی، دیرینه‌شناسی، ریخت‌شناسی و حفاظت از دوزیستان و خزندگان تالیف کرد. او در سفرهای تحقیقاتی بسیاری به مقصد قفقاز، آسیای مرکزی، ویتنام و اندونزی حضور داشته‌است و تجربه سفر به ایران را نیز داراست (آنانیوا، ۲۰۱۴؛ ۲۰۱۰). مشارکت او با

تصویر ۳ در حال امضای تفاهمنامه همکاری در تهران، اکتبر ۱۹۷۴. (مرجع عکس: آنانیوا و دورونین، ۲۰۱۴)

چند تن از دیگر خزنده‌شناسان روس برای نگارش یک جلد از مجموعه دانشنامه طبیعت روسیه با موضوع دوزیستان و خزندگان که سال ۱۹۹۸ در

۵۷۴ صفحه و به زبان روسی چاپ شد از دیگر تالیفاتی است که در کارنامه داروسکی جای گرفته است (ویکی‌پدیا، ۲۰۲۲). ضمناً در سال‌های ۱۹۹۳ و ۱۹۹۴ یکی از کسانی بود که در تاسیس ژورنال روسی خزنده‌شناسی^۱ تأثیر بسزایی بر جا گذاشت و تا سال ۲۰۰۷ سردبیر این ژورنال بود (آنانیوا، ۲۰۱۴). داروسکی در روسیه با برگزاری چندین کنفرانس بین‌المللی خزنده‌شناسی و انتشار مجموعه مقالات این کنفرانس‌ها، به پیشرفت و تثبیت این رشته در کشورش کمک شایانی کرد. در بخش آموزش نیز او سال‌های زیادی در دانشگاه ایالتی سن‌پترزبورگ (لنینگراد) و دانشگاه ایالتی ایروان به تدریس خزنده‌شناسی مشغول بود و دانشجویان بسیاری را آموزش داد (ویکی‌پدیا، ۲۰۲۲). او با یک حشره‌شناس روس به نام ایرینا گریگوریونا بی‌بینکو^۲ ازدواج کرد که خود دختر یکی از معروف‌ترین حشره‌شناسان روسیه بود. حاصل ازدواج آن‌ها پسری به اسم الکساندر^۳ بود که سال ۱۹۵۹ متولد شد تا اولین و آخرین فرزند آقای داروسکی باشد. اما عمر خانم بی‌بینکو به دنیا نبود و در سن ۴۷ سالگی و در سال ۱۹۷۹ فوت کرد. چهار سال بعد از فوت همسر اول، آقای داروسکی با خانم دکتر ورناتا ویکتورونا گرچکو^۴ ازدواج کرد که استاد دانشگاه زیست‌شناسی مولکولی بودند (داروسکی، ۲۰۱۴). به گفته شاگردان و همکاران او، داروسکی در کسوت رئیس آزمایشگاه پرند شناسی و خزنده‌شناسی، سبکی بسیار دموکراتیک را در مدیریت آزمایشگاه خود به ارمان آورد که فضای منحصر به فردی از آزادی خلاق را ایجاد کرده بود. او همواره برخوردی دوستانه و مشتاقانه با دانشگاہیان داشته است و چه با دانشجویان تازه کار و چه با محققان باتجربه، محترمانه و گرم برخورد می‌کرده است. او درخواست همکاری علاقه‌مندان را به هیچ وجه رد نمی‌کرد و همیشه مشارکت و کمک خود را به دیگران پیشنهاد می‌کرد (آنانیوا، ۲۰۱۰). در طی ده سال آخر عمرش، رهبر مدرسه خزنده‌شناسی سن‌پترزبورگ بود که خودش توانسته بود با گزنت رئیس جمهور روسیه آن را بنا کند (همان، ۲۰۱۰). اما او در چند سال آخر زندگانی خود به شدت بیمار شد و به‌خاطر کهولت سن، دیگر قادر

¹ Russian Journal of Herpetology
² Irina Grigorievna Bei-Bienko (Ирина Григорьевна Бей-Биенко)
³ Alexander Ilyich Darevsky (Александр Ильич Даревский)

⁴ Vernata Viktorovna Grechko (Верната Викторовна Гречко)

نبود به موسسات جانورشناسی مراجعه کند که البته از اینکه دیگر نمی‌توانست کار کند عمیقاً ناراحت بود؛ با این همه، تا آخرین سال‌های خود، دست از انتشار نتایج پژوهش‌های خود بر سوسمارهای سنگی قفقاز و فون خزندگان ویتنام بر نداشت (همان، ۲۰۱۰). در نهایت، جناب داروسکی در سن ۸۴ سالگی، در تاریخ هشتم آگوست ۲۰۰۹ در شهر سن‌پترزبورگ عمر خود را از دست داد و در گورستان کومارووسکی به خاک سپارده شد (ویکی‌پدیا، ۲۰۲۲).

بخش دوم، جوایز و افتخارات آکادمیک:

- افزون بر جوایز نظامی که جناب داروسکی در طول عمر کاری خود به دست آورد، در کسب افتخارات علمی و دانشگاهی نیز موفق بوده است. در ادامه تعدادی از این افتخارات که زندگی‌نامه ایشان (داروسکی، ۲۰۱۴) ذکر شده بوده است در این قسمت جمع‌آوری و ارائه شده است.
 - دریافت نشان دوستی مردم^۱ از سوی دولت اتحاد جماهیر شوروی (۱۹۸۲).
 - کسب عنوان افتخاری «دانشمند ارجمند روسیه شوروی»^۲ (۱۹۸۵).
 - برنده جایزه مچنیکو (۱۹۸۷).
 - کسب عنوان افتخاری «خزنده‌شناس سال»^۳ در امریکا (۱۹۸۹).
 - دریافت مدال دوستی توسط دولت ویتنام، برای تربیت نسل جدید دانشمندان خارجی^۴ (۲۰۰۱).
 - برنده جایزه فیزیولوژی پافلوف^۵ (۲۰۰۲).
- بخش سوم، نامگذاری گونه‌ها به افتخار ایلپا داروسکی:**
- به واسطه احترامی که همکاران آقای داروسکی برای او قائل بوده و هستند، برخی از تاکسون‌های خزندگان و دوزیستان جدید را به افتخار ایشان و برای زنده نگه داشتن نام ایشان، به نام او اسم‌گذاری و توصیف کرده‌اند که تعداد آن‌ها نیز کم نیست. در اینجا به مواردی اشاره شده است.
- جنس سوسمارهای سنگی قفقازی هیرکانی (*Darevskia*). این جنس از مارمولک‌ها در سال ۱۹۹۷ توسط اسکار آریباس^۶ توصیف و از جنس *Lacerta* جدا شد. به علت یک عمر پژوهش داروسکی بر روی این گونه‌ها، آریباس این جنس را داروسکیا نامید (ویکی‌پدیا، ۲۰۲۲). بر

اساس آخرین چک‌لیست خزندگان ایران، تاکنون ده گونه از جنس داروسکیا برای ایران گزارش شده است که از این تعداد شش گونه بومزاد ایران است و یک گونه شبه‌بومزاد ایران و جمهوری آذربایجان است (صفایی‌مهرو و همکاران، ۲۰۱۵).

- افعی داروسکی (*Vipera darevskii*). این افعی توسط والرئ و دمدرجا^۷ و همکاران او در سال ۱۹۸۶ توصیف شد. این مار زهرآگین، انحصاری شمال ارمنستان و لکه‌های کوچک در شمال شرق ترکیه است و هم‌اکنون درجه حفاظتی شدیداً در خطر انقراض (CR) را از IUCN گرفته‌است (جنیز، ۲۰۰۵).
 - اسکینک داروسکی (*Eutropis darevskii*). گونه‌ای از مارمولک‌های خانواده اسکینک است که تا امروز فقط در ویتنام مشاهده شده‌است. این گونه به دست ولادیمیر بوبروف^۸ در سال ۱۹۹۲ توصیف شده است (بوبروف، ۲۰۰۸).
 - اسکینک زمینی داروسکی (*Scincella darevskii*). این مارمولک اندمیک کشور ویتنام است که سال ۲۰۱۰ نگوین، خزنده‌شناس ویتنامی این گونه را به همراهی شاگردان داروسکی توصیف کرد (نگوین، ۲۰۱۰).
 - گکوی انگشت خمیده داروسکی (*Cyrtodactylus darevskii*). از مارمولک‌های شب‌گرد و بومزاد کشور لائوس است که در سال ۲۰۱۴ به لطف رومن نظروف^۹ توصیف و به جهان علم معرفی شد (نظروف، ۲۰۱۴).
 - قورباغه دهان باریک داروسکی (*Microhyla darevskii*). از دوزیستان بومی انحصاری یا اندمیک ویتنام است که سال ۲۰۱۴ توسط نیکولای پویارکوف و همکاران او کشف و همراه چهار قورباغه دیگر توصیف شد (پویارکوف، ۲۰۱۴).
- بخش چهارم، گونه‌های توصیف شده توسط داروسکی:**
- این خزنده‌شناس در عرصه کشف و توصیف گونه‌های تازه نیز، فعال بود و در مدت عمر کاری و فعالیت حرفه‌ای خود، توانست ۷۰ تاکسون جدید به علم طبقه‌بندی جانداران معرفی نماید. این تاکسون‌ها شامل سه جنس، ۴۶ گونه و ۲۱ زیرگونه است که همگی در پنج راسته، هشت خانواده و دو رده خزنده و دوزیستان قرار می‌گیرند. از این تعداد

¹ Order of Friendship of Peoples
² Honored Scientist of the RSFSR
³ Herpetologist of the Year

⁴ Friendship medal
⁵ I. P. Pavlov Prize (Премия имени И. П. Павлова)
⁶ Oscar Arribas

⁷ Valery Iosiphovich Vedmederja
⁸ Vladimir V. Bobrov
⁹ Roman Alekseevich Nazarov

امروزه مورد پذیرش هستند و در سایت دیتابیس خزندگان^۱ به رسمیت شناخته می‌شوند، به صورت کامل و به ترتیب الفبایی لیست شده‌اند ولی برای اختصار در کلام و دور نشدن از شخص آقای داروسکی از توضیح در مورد این گونه‌ها خودداری و لیست کردن سایر گونه‌ها شده است. البته لازم به ذکر است که در این لیست، از خزندگان ایران نیز نمایندگانی حضور دارند که این گونه‌ها عبارت‌اند از: ارمیاس اندرسون (*Eremias andersoni*)، گگوی پلنگی ترکمنی (*Eublepharis turkmenicus*) و افعی کوهستانی لطیفی یا دماوندی (*Montivipera latifii*).

سه تاکسون فسیل و ۵۷ تاکسون در حال حاضر مورد پذیرش (valid) است (بارابانوف و دورونین، ۲۰۲۰). این گونه‌ها یا از جنوب شرق آسیا بوده‌اند یا از غرب آسیا که مقالات مربوط به توصیف این گونه‌ها اکثراً در ژورنال روسی خزنده‌شناسی به چاپ رسیده‌اند. اولین توصیف او در ۱۹۵۳ و آخرین آن در ۲۰۰۶ انجام شده است و در میان این بازه زمانی، سال ۱۹۹۹ با توصیف هشت تاکسون جدید، پرکارترین سال او در این زمینه بوده است (همان، ۲۰۲۰). در این بخش گونه‌های رده خزندگان که توصیف شده به دست آقای داروسکی بوده و

تصویر ۴ ارمیاس اندرسون، گونه بومزاد مرکز ایران که توسط داروسکی توصیف شد. (عکس از محمدامین غفاری)

10. <i>Darevskia clarkorum</i> (DAREVSKY & VED-MEDERJA, 1977) 11. <i>Darevskia daghestanica</i> (DAREVSKY, 1967) 12. <i>Darevskia dahli</i> (DAREVSKY, 1957) 13. <i>Darevskia dryada</i> (DAREVSKY & TUNIYEV, 1997) 14. <i>Darevskia nairensis</i> (DAREVSKY, 1967) 15. <i>Darevskia rostombekowi</i> (DAREVSKY, 1957) 16. <i>Darevskia sapphirina</i> (SCHMIDTLER, EISELT & DAREVSKY, 1994) 17. <i>Darevskia unisexualis</i> (DAREVSKY, 1966) 18. <i>Darevskia uzzelli</i> (DAREVSKY & DANIELY-AN, 1977) 19. <i>Dibamus bogadeki</i> DAREVSKY, 1992	1. <i>Ablepharus chernovi</i> DAREVSKY, 1953 2. <i>Cyrtodactylus badenensis</i> SANG, ORLOV & DAREVSKY, 2006 3. <i>Cyrtodactylus laevigatus</i> DAREVSKY, 1964 4. <i>Cyrtodactylus markuscombaii</i> (DAREVSKY, HELFENBERGER, ORLOV & SHAH, 1998) 5. <i>Cyrtodactylus martinolli</i> (DAREVSKY, HELFENBERGER, ORLOV & SHAH, 1998) 6. <i>Cyrtodactylus nigriocularis</i> SANG, ORLOV & DAREVSKY, 2006 7. <i>Cyrtodactylus paradoxus</i> (DAREVSKY & SZCZERBAK, 1997) 8. <i>Darevskia alpina</i> (DAREVSKY, 1967) 9. <i>Darevskia bendimahiensis</i> (SCHMIDTLER, EISELT & DAREVSKY, 1994)

¹ The Reptile Database

۲۱ گونه جدید به لیست خزندگان دنیا شده است و در میان گونه‌های توصیف شده این خانم هم می‌توان نمونه‌هایی از خزندگان ایران مشاهده کرد، نظیر گکوی پرسپولیس (*Cyrtopodion perse-polense*)، گکوی دم‌پخ مصر (*Teratoscincus mesriensis*) و آگامای سرورغی اهواز (*Phrynocephalus ahvazicus*) که به‌نوعی می‌توان توصیف این گونه‌ها را به‌طور غیر مستقیم مدیون استاد او یعنی دکتر داروسکی دانست. در مقالات آینده مفصل‌تر به آثار خانم آنانیوا پرداخته خواهد شد.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که از موارد اشاره شده پیداست، زندگی جناب داروسکی پر از سختی‌های فراوان بوده است، از دست دادن پدر در سنین کودکی، زندگی در عصر حکومت کمونیستی، حضور در جنگ جهانی و زخمی شدن در راه مبارزه با فاشیسم، فوت همسر اول و بیماری‌های متعدّدش در زمان سالخوردگی، چالش‌های بزرگی در زندگی این مرد بوده است اما با این وجود او دست از عشق ورزیدن به طبیعت و جانوران بر نداشت و زندگی خود را وقف شناسایی خزندگان آسیا کرد و سهم خود در حفاظت از این گونه‌ها را به جا آورد. به نظر می‌رسد امروزه، جهانیان احتیاج زیادی به افراد بیشتری از این قبیل دارند، نگارنده این مقاله امیدوار است با گردآوری نکاتی درباره زندگی‌نامه این دانشمند و روایت کردن اقدامات او در راه گسترش علم، توانسته باشد دیگران را دعوت به توجه بیشتر گونه‌های خزندگان و دوزیستان کند با جرقه‌ای برای ادامه راه آقای داروسکی روشن کرده باشد.

تصویر ۵ سفر داروسکی به ایران، اکتبر ۱۹۷۴. (مرجع عکس: آنانیوا و دورونین، ۲۰۱۵).

20. *Dibamus greeri* DAREVSKY, 1992
21. *Dibamus kondaoensis* HONDA, OTA, HIKIDA & DAREVSKY, 2001
22. *Dopasia sokolovi* (DAREVSKY & NGUYEN-VAN-SANG, 1983)
23. *Eremias andersoni* DAREVSKY & SZCZERBAK, 1978
24. *Eublepharis turcmenicus* DAREVSKY, 1977
25. *Hemidactylus vietnamensis* DAREVSKY, KUPRIYANOVA & ROSHCHIN, 1984
26. *Leiolepis boehmei* DAREVSKY & KUPRIYANOVA, 1993
27. *Leiolepis guentherpetersi* DAREVSKY & KUPRIYANOVA, 1993
28. *Lepidodactylus intermedius* DAREVSKY, 1964
29. *Montivipera latifii* (MERTENS, DAREVSKY & KLEMMER, 1967)
30. *Opisthotropis daovantieni* ORLOV, DAREVSKY & MURPHY, 1998
31. *Scincella devorator* (DAREVSKY, ORLOV & CUC, 2004)
32. *Scincella rara* (DAREVSKY & ORLOV, 1997)
33. *Scincella rufocaudata* (DAREVSKY & NGUYEN VAN SANG, 1983)
34. *Sphenomorphus buenloicus* DAREVSKY & NGUYEN VAN SANG, 1983
35. *Sphenomorphus cryptotis* DAREVSKY, ORLOV & CUC, 2004
36. *Sphenomorphus tetradactylus* (DAREVSKY & ORLOV, 2005)
37. *Vietnascincus rugosus* DAREVSKY & ORLOV, 1994

گرچه این موارد، فقط نمونه‌هایی هستند که آقای داروسکی مستقیماً معرفی کرده است. شاگردانی که توسط ایشان تربیت شده‌اند نیز خود تبدیل به جانورشناسان بزرگی شده و گونه‌های بسیاری را توصیف کرده‌اند. برای مثال خانم ناتالیا آنانیوا^۱، خزنده‌شناس روس، از فراگیران آقای داروسکی بوده‌اند که تا سال ۲۰۲۱، موفق به اضافه کردن

¹ Natalia Borisovna Ananjeva (Наталья Борисовна Ананьева)

تصویر ۷ آقای داروسکی در سالهای آخر زندگی،
اگوست ۲۰۰۳، ماخذ عکس (آنانیوا و دورونین، ۲۰۱۵)

تصویر ۶ سفر میدانی داروسکی در طبیعت ایران،
اکتبر ۱۹۷۴. (مرجع عکس: آنانیوا و دورونین، ۲۰۱۵)

peridae). Herpetozoa, 18(1/2), 25-33.

9. Nazarov, R. A., Poyarkov, N. A., Orlov, N. L., Nguyen, S. N., Milto, K. D., Martynov, A. A., ... & Chulisov, A. S. (2014). A review of genus *Cyrtodactylus* (Reptilia: Sauria: Gekkonidae) in fauna of Laos with description of four new species. Proceedings of the Zoological Institute RAS, 318(4), 391-423.

10. Nguyen, T. Q., Ananjeva, N. B., Orlov, N. L., Rybaltovsky, E., & Böhme, W. (2010). A new species of the genus *Scincella* Mittlemann, 1950 (Squamata: Scincidae) from Vietnam. Russian Journal of Herpetology, 17(4), 269-274.

11. Poyarkov Jr, N. A., Vassilieva, A. B., Orlov, N. L., Galoyan, E. A., Dao, T. T. A., Le, D. T. T., ... & Geissler, P. (2014). Taxonomy and distribution of narrow-mouth frogs of the genus *Microhyla* Tschudi, 1838 (Anura: Microhylidae) from Vietnam with descriptions of five new species. Russian Journal of Herpetology, 21(2).

12. Safaei-Mahroo, B., Ghaffari, H., Fakhimi, H., Broomand, S., Yazdani, M., Najafi-Majid, E., ... & Kazemi, S. M. (2015). The herpetofauna of Iran: checklist of taxonomy, distribution and conservation status. Asian Herpetological Research, 6(4), 257-290.

13. https://en.wikipedia.org/wiki/Ilya_Darevsky/

14. <https://reptile-database.reptarium.cz/>

15. <https://www.iucnredlist.org/>

منابع

1. Anan'eva, N. B. (2010). In memory of Il'ya Sergeevich Darevskii (1924–2009). Biology Bulletin, 37(4), 435-436.

2. Ananjeva, N. B. (2014). Ilya Sergeevich Darevsky. Memorial issue. Russian Journal of Herpetology, 21(2), 79.

3. Ananjeva, N. B., & Doronin, I. V. (2015). Ilya Sergeevich Darevsky: portrait of a herpetologist. Photo album. St. Petersburg: Zoological Institute RAS. (In Russian).

4. Ananjeva, N. B., & Doronin, I. V. (2014). Ilya Sergeevich Darevsky: 90 years anniversary. Proceedings of the Zoological Institute of the Russian Academy of Sciences, 318(4), 326-338. (In Russian).

5. Barabanov, A. V., & Doronin, I. V. (2020). Annotated list of amphibian and reptile taxa described by Ilya Sergeevich Darevsky (1924–2009). Zootaxa, 4803(1), 152-168.

6. Bobrov, V. V., & Semenov, D. V. (2008). Lizards of Vietnam. *Tovarishstvo Nauchnih Izdaniy KMK, Moscow*, 226.

7. Darevsky, I. S. (2014). My biography (herpetology and life). Proceedings of the Zoological Institute of the Russian Academy of Sciences, 318(4), 292-325.

8. Geniez, P., & Teynié, A. (2005). Discovery of a population of the critically endangered *Vipera darevskii* Vedmederja, Orlov & Tuniyev, 1986 in Turkey, with new elements on its identification (Reptilia: Squamata: Vi-